

Cumartesi Konuşmaları 2007, 15 Aralık

Ukrayna Seçimleri ve Kırım

Muzaffer Akçora

29 Ocak 2008

Ukrayna Cumhurbaşkanı Yuşçenko bağımsızlığın 14. yıl dönümünde yaptığı konuşmada “14 yıl önce biz kendi evimizde bağımsız yaşamak için kendi millî hukukumuzu onayladık. Ukrayna halkının başına gelen geçen yüzyıldaki eziyet ve baskılara rağmen Ukrayna halkı bağımsızlığı için savaşmaya kuvvet buldu.” diyordu. Bu saygı duyulacak sözlerden sonra kısa bir tarihçeyi müteakiben 30 Eylül 2007 genel seçimlerinin kritiğini yapacağım.

Bugünkü Ukrayna 603.700 kilometre kare genişliğinde 4663 km kara sınırları olan (Polonya Belarus, Rusya, Macaristan, Moldova, Romanya, Slovakya), 1992 yılında 52.1 milyon nüfusu 2007 yılında 47 milyona inmiş bir ülkedir.

Tarihte Ukrayna'nın batısı Lehistan (Polonya) ve Avusturya-Macaristan İmp. etkisi altında olup, Dinyester ve Dinyepr nehirlerinin doğusu ve güneyi Osmanlı Kırım Hanlığının hâkimiyetinde ya da bağlaşıklık Kazak Hetmanlarının hâkimiyetinde idi. Kırım Hanlığı ve Osmanlı Devleti Kıpçak'ta hâkimiyet alanını kaybedince Rus Çarlığı ve Rus kültür hâkimiyeti başladı. 24 Ağustos 1991 yılında Sovyetler Birliğinin dağılması ile Ukrayna bağımsızlığına kavuştu. Ukrayna halkı kendi kültürünü yaratan, ayrıca Sovyet dönemine keskin muhalefet anlayışı ve bağımsızlık ideali ile batıda kurdukları teşkilat ve devam çalışmalarıyla tanınmışlardır. 1930lu yıllarda önce Paris daha sonra ise Varşova'da ettirdikleri “Promete” grubu, 1963 yılında Almanya'da teşkil edilen “Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü”nün önde gelen isimleri Ukrayna aydınlarındandı. Ukrain aydınları Kırım Türklerinin Kırım'a dönüş mücadelelerinde Kırım Tatar aktivistlerine desteklerini yoğun ve samimi bir şekilde vermişlerdir.

Bağımsızlık sonrası yapılan ilk seçimde (1 Aralık 1991) Leonid Karavçuk devlet başkanı oldu, 10 Temmuz 1994-1999 seçimlerini kazanan Leonid Kuçma 2004 yılına kadar devlet başkanlığını yürüttü. 31.10.2004 seçimleri ile itirazlar ve Turuncu Devrim hareketiyle yenilendi 26.12.2004 tarihinde yapılan seçimleri turuncu devrim hareketinin önderi Viktor Yuşçenko kazanarak devlet başkanı olmuştur. Turuncu ekip iktidara gelirken en fazla kullandıkları “yolsuzluk” suçlamalarına kendileri de maruz kaldı. Aleksandr Zinçenko ile devrimin finansatörü Pyetr Porosenko arasındaki güç mücadelesi ve yolsuzluk iddiaları neticesinde Eylül 2005 de Yulya Timeşenko hükümeti görevden alındı.

Doğal gaz kriziyle Yuri Yehanura hükümeti de Duma tarafından düşürüldü. 26 Mart seçimlerini ise Viktor Yanukoviç kazanmış, 30 Eylül 2007 sürecine kadar Başbakanlığa devam etmiştir.

Başbakan Viktor Yanukoviç ve devlet başkanı Viktor Yuşçenko arasındaki siyasi kriz neticesinde seçime gidilmiştir. 30 Eylül 2007 tarihinde yapılan erken seçimlerde Bölgeler Partisi (Regional) %34.18 BYUT (Yulya Timeşenko) %30.82 Bizim Ukrayna Partisi (Naşa Ukrainka) %14.13 Ukrayna Komünist Parti %5.36 ve Litvin Bloğu %3.96 oranında rey almışlardır. Seçim neticelerine göre seçimlere 20 den fazla parti katılmış, %3 oranındaki barajı 5 parti aşmıştır. 450 sandalyeli Duma'da Bölgeler Partisi ile Komünist Parti milletvekili 202'yi bulurken, Timeşenko Bloğu ve Yuşçenko Bloğunun beraber hareket ederek (siyasi pazarlıklarla) Başbakanlığa Yulya Timeşenko gelmiştir. Eski meclis başkanı Vladimir Litvin'in Litvin Bloğu'nun 20 milletvekilinin desteğini de alarak uzun süredir çalıştırılmayan (Duma) meclis çalışır hâle gelecektir. Çalışan bir parlamentonun olması ile batı destekli reformlar yapılmaya başlanacaktır.

30 Eylül 2007 seçimlerinde Kırım Özerk Cumhuriyet'inde alınan sonuçlar ise; Bölgeler Partisi (Regional) %61.21, Timeşenko Bloğu %6.97, Naşa Ukrainka %8.56, Komünist Parti %7.39, Litvin Bloğu %3.91, Sosyalist Parti %3.83

oranında rey almışlardır. Yapılan son seçim sonuçlarına göre Kırım Tatarlarının K.T.M.M. sinin Bizim Ukrayna Partisinin desteklenmesi yönünde almış olduğu tavsiye kararına rağmen iki partiyi tercih ettikleri gözlenmiştir: Naşa Ukrainka ve Y. Timeşenko Bloğu. Bunun sebeplerini incelediğimizde ise,

- a) Kırım Tatarlarına devlet başkanı Yuşçenko ekibi tarafından verilen vaatlerin hiçbirisinin tutulmaması en büyük etkenlerdendir.
- b) Duma'da bekleyen
 - 1) Kırım Tatarlarının rehabilitasyonu,
 - 2) Milliyetinden dolayı sürgün edilen halkların ve şahıslarının itibarının iadesi gibi yasa tekliflerinin sürüncemede kalması
- c) Sosyal problemlerin çözülmemesi:
 - 1) Eğitim
 - 2) Toprak dağıtımı
 - 3) Vakıf arazilerinin iadesi
- d) Toprak işgalleri için çıkarılan yasanın Kırım Tatarlarına karşı kasıtlı kullanımının devam etmesi. Yasanın tek taraflı uygulanması rahatsızlıklara sebep olmaktadır (Yasanın orijinal adı Samazavat) üç ay hapis, ağır para cezası ve iki yıl ağır çalışma sayılabilir.)

Seçimler neticesinde kurulan Yulya Timeşonka hükümetini yoğun bir gündem beklemektedir. Sırasıyla,

- a) Ukrayna'nın gündeminde NATO'ya girmek bulunmakta ise de Rusya buna şiddetle karşı çıkacaktır. Bu nedenle Avrupa Birliği ile ilişkiler daha sıcak hâle gelecek ve A.B. ile giriş protokollerinin yapılması gündeme gelecektir.
- b) Rusya Karadeniz'de kendisinin dışında Ukrayna ve Türkiye'nin donanma barındırmasına sıcak bakabilir, başka güçleri istemediği için Ukrayna'ya yoğun diplomatik baskıda bulunacaktır.
- c) Ukrayna'da Ortodoks Kiliseleri arasındaki güç savaşında Fener Patrikhanesi yeni hükümetle arayışını devam ettirecektir.
- d) Ukrayna kömür teknolojisini yenileyerek Rusya'ya karşı avantaj elde etmeye çalışacaktır.
- e) Rusya ile Azak ve Kerç Boğazı'nın güvenliği konuları gündeme gelecektir.
- f) Ukrayna Millî Güvenlik Konsepti kararları gereği yeni dönemde tarımın modernizasyonu, petrol ve doğal gaz aramaları, (Odesa-Yevpetoriya Türkçesi Kezlev hattı ile Tuna deltasına yakın kısımlar) yapılması vb
- g) Sosyal reformlar hız kazanacak ve Batıyla entegrasyon hızlanacaktır.

Ukrayna'nın Kırım Tatarlarının yarasını sarmaya, sosyal problemlerini çözmesi, dışarıda kalanların vatanlarına dönüşü hususunda kalıcı çalışmalar yapmasını dileriz. Ukrayna'da istikrarın devam etmesi ve Kırım'da Türk varlığının kuvvetli bir şekilde sürmesini umut edilmektedir.

İnş. Müh. Muzaffer Akçora, KÖKSAV Kırım-Kafkasya Araştırmaları Enstitüsü Müdürüdür.

KÖKSAV E-Bülteni, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAV) tarafından çıkarılmaktadır. KÖKSAV bağımsız ve bağlantısız, günlük siyasî konumu olmayan bir kurumdur; merkezine Türkiye ve Türk dünyasını alarak araştırmalarını ulusal ve uluslar arası sosyal, siyasî ve stratejik konulara yoğunlaştırır, araştırma ve incelemeler yapar. Dolayısıyla, bu yayında ifade edilen bütün görüşler, değerlendirmeler ve varılan sonuçlar yalnızca yazarlarına aittir.

© 2008, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı. Bütün hakları saklıdır.